

Комітетом Держдуми РФ з розвитку громадянського суспільства, питань громадських та релігійних об'єднань:

...Жодних переговорів з ними (і.е. з українцями) вести не треба. Якщо навіть вони зараз погодяться на капітуляцію, не треба погоджуватися, *треба знищувати їх до кінця. Жодної України не має бути!*

...Ми повинні *завершити цю саму нашу операцію до кінця*. Я прошу, щоб це всі зрозуміли.

Крім Ісмаїла Бердієва з числа лідерів найбільших мусульманських організацій РФ на Круглому столі були присутні: глава ДЗМР Альбір Крганов, глава ЦДУМ Росії Талгат Таджуддін, а також голови ДУМ Татарстану та Башкортостану Каміль Самігуллін та Айнур Біргалін (останні двоє обмежилися присутністю і не виголошували жодних заяв). Засідання було проігноровано головою ДУМ РФ Равілем Гайнутдіном.

Ставлення лідерів найбільших мусульманських організацій РФ до війни проти України, принаймні артикульоване назовні, загалом узгоджується з фундаментальними тезами російської пропаганди й відповідає актуальному стану державно-мусульманських відносин в РФ. На тлі загального схвалення «спецоперації в Україні» структурами офіційного ісламу найбільшу медійну підтримку в цьому питанні російське керівництво отримує від ЦДУМ Росії (Талгат Таджуддін) та КЦМ Північного Кавказу (Ісмаїл Бердієв). Натомість позиція Равіля Гайнутдіна характеризується як «невизначна» або ж «вичікувальна».

УДК 94:327 (5-15)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-283-1-25>

Швед В. О.

ORCID: 0000-001-7344-9384

кандидат історичних наук, доцент,

завідувач відділу історії країн Азії та Африки

ДУ «Інститут всесвітньої історії

Національної академії наук України»

м. Київ, Україна

УГОДИ АВРААМА: ПЕРЕДУМОВИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ

Ключові слова: Угоди Авраама, Близький Схід, Ізраїль, аравійські монархії, Дж. Байден, міжнародна антипутінська коаліція.

Однією із найбільш значущих особливостей нинішньої геополітичної ситуації у Близькосхідному регіоні є процес нормалізації відносин низки

арабських країн із Ізраїлем. Це знайшло своє логічне втілення у підписанні протягом вересня–грудня 2020 року низки документів про взаємне визнання та нормалізацію відносин із Об'єднаними Арабськими Еміратами, Бахрейном, Марокко і Суданом. Зазначені угоди було названо Угодами Авраама на честь спільного праотця трьох монотеїстичних релігій. У декларації Угод Авраама зазначалося що вони спрямовані на досягнення «довготривалого миру на Близькому Сході і у всьому світі» [1]. Угоди дійсно стали тим проривом у геополітичній та безпековій ситуації у регіоні, який дозволяє формувати нову регіональну архітектуру.

Угоди Авраама стали реальністю внаслідок дії декількох об'єктивних чинників. По-перше, зближення низки арабських країн, насамперед з числа аравійських монархій, з Ізраїлем відбулося на основі формування ними антиіранського альянсу внаслідок того, що їхні протиріччя з Іраном стали значно гострішими, ніж будь-які інші розходження, у тому числі і палестинсько-ізраїльський конфлікт [2, с. 81–82]. Ці арабські країни й Ізраїль відчули нагальну необхідність у створенні у регіоні нової системи колективної безпеки внаслідок того, що США намагаються максимально зменшити свою присутність на Близькому Сході, залишаючи вакуум безпеки у регіоні [3]. Помітне зменшення уваги США до Близькосхідного регіону стало одним із головних чинників зближення низки арабських держав з Ізраїлем.

Арабські країни Перської затоки дійшли висновку, що Ізраїль потенційно може стати їхнім союзником у протистоянні з Іраном. Арабські країни сподівались, що таке зближення з Ізраїлем дозволить врешті-решт отримати можливість доступу до сучасних ізраїльських технологій, що здатні значно підвищити їхню обороноздатність. Араби також усвідомлювали, що їхнє позиціонування як партнерів Ізраїлю дозволить їм набагато успішніше реалізувати свої завдання у США, зокрема отримати доступ до новітньої американської зброї, що неможливо без дозволу Ізраїля. Крім того, у середині другого десятиліття XXI століття країни Аравійського півострова приступили до втілення глибоких трансформаційних реформ, однією з головних цілей яких має стати подолання надмірної залежності від енергоносіїв та ставка на швидкий розвиток новітньої індустрії та технологій. Зазначені країни усвідомлювали, що для успішного продовження цих перетворень їм особливо потрібно вийти на якісно новий рівень співпраці з Ізраїлем, який є прикладом найбільш високорозвиненої країни в регіоні і володіє унікальними технологіями [4].

Наступним важливий чинник зближення з Ізраїлем пов'язаний зі змінами у підходах аравійських монархій до палестинської проблеми. Тривалий час ці країни, як і весь Арабський світ, дотримувалися єдиного імперативу, який у 2002 році було сформульовано в Арабській мирній ініціативі за формулою «мир в обмін на землю». Тобто, як тільки Ізраїль

дозволить створити Палестинську державу, Арабський світ визнає Ізраїль. Формат цієї ініціативи не дозволяв будь-якій арабській країні самостійно нормалізувати свої відносини з Ізраїлем, існувало беззаперечне верховенство палестинського питання у порівнянні з національними інтересами країн. Ситуація кардинально змінилася наприкінці другого десятиліття XXI ст. Лідери арабських монархій, передусім ОАЕ, Саудівської Аравії, Бахреїну були вкрай розчаровані деструктивною і негнучкою позицією керівництва Палестинської автономії, натомість побачили у нормалізації відносин з Ізраїлем нові можливості для просування справи створення Палестинської держави [5].

Нова адміністрація Президента Джо Байдена позитивно оцінила Угоди Авраама та закладений в них потенціал для глибоких трансформацій Близького Сходу. Єрусалимська спільна декларація американо-ізраїльського стратегічного партнерства зазначає, що США й надалі надаватимуть екстенсивну підтримку у поглибленні та розширенні «історичних Угод Авраама» [6].

Водночас, слід зазначити, що за два роки після підписання Угод Авраама, їхні результати та наслідки є доволі змішаними. З одного боку нормалізація відносин між Ізраїлем та низкою арабських країн відкрила нові можливості для співробітництва у сфері оборони і безпеки, особливо між Ізраїлем, Бахреїном та ОАЕ. У червні 2022 року Ізраїль, ОАЕ, Єгипет, Марокко та Бахреїн, спільно зі США створили новий формат співпраці у напрямку реалізації завдань Угод Авраама – Форум у Негеві/ Negev Forum. Цей крок дозволить прив'язати Єгипет до коаліції у межах Угод Авраама та забезпечує додаткові можливості щодо співробітництва у сферах, які представляють спільний інтерес [7].

З другого боку, впродовж цих двох років так і не відбулось якогось помітного просування у напрямку розв'язання палестинсько-ізраїльської проблеми. Не відбулось також приєднання до Угод Авраама нових підписантів. Незважаючи на певне пом'якшення у двосторонніх відносинах між Ізраїлем та Саудівською Аравією, Оманом, Катаром, жодна з цих країн ще не приєдналася до зазначених угод.

США розглядають Угоди Авраама як важливий елемент у розбудові проамериканської коаліції, яка дозволить, по-перше, створити ефективний єдиний фронт проти експансіоністських настроїв Ірану, а, по-друге, заблокувати посилення на Близькому Сході впливу Росії та Китаю. Російська агресія проти України внесла серйозні корективи у ці плани. Угоди Авраама розглядаються тепер також і як ефективний формат залучення Ізраїлю та низки арабських країн, передусім арабських монархій, до участі у міжнародній антипутінській коаліції. Близькосхідне турне Джо Байдена у липні 2022 року дало серйозний поштовх у реалізації цього завдання.

Підбиваючи підсумки дворічної реалізації Угод Авраама держсекретар США Ентоні Блінкен відзначив, що США й надалі допомагатиме посилювати й поглиблювати «це співробітництво у наступні роки» [8]. Отже, саме поглиблення й співробітництво у рамках існуючого формату Угод Авраама сьогодні постає як головний зміст його розвитку.

Література:

1. The Abraham Accords Declaration. US Department of State. URL: <https://www.state.gov/the-abraham-accords/>
2. Швед В. Арабські країни Перської Затоки у системі геополітичних змін початку XXI ст. Проблеми всесвітньої історії, № 1 (7), К., 2019. С. 73–86.
3. Mazzucco L.J.M, Alexander Kr. The Abraham Accords two years on: from ambition to reality. Real Institute Elcano. August 17, 2022. URL: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/the-abraham-accords-two-years-on-from-ambition-to-reality/>
4. Norlen T., Sinai T. The Abraham Accords: Paradigm Shift or Realpolitik? Gerorge C. Marshall European Center for security studies, 2020, october. Number 064. URL: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:dKsITiAQGooJ:https://www.marshallcenter.org/sites/default/files/files/2020-11/Security%20Insights%20064%2520-%2520Norlen%2520Sinai%2520-%2520The%2520Abraham%2520Accords%2520-2520OCT%25202020_1.pdf&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua
5. Rahman O. The emergence of QCC-Israel relations in a changing Middle East. Brookings Doha Centre 2021. July 28. URL: <https://www.brookings.edu/research/the-emergence-of-gcc-israel-relations-in-a-changing-middle-east/>
6. The Jerusalem USA-Israel Strategic Partnership Joint Declaration. July 14, 2022. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/07/14/the-jerusalem-u-s-israel-strategic-partnership-joint-declaration/>
7. Ravid B. U.S., Israel and several Arab countries establish Negev Forum. AXIOS, june 29, 2022. URL: <https://www.axios.com/2022/06/29/negev-forum-israel-bahrain-uae-us>
8. Blinken A. Second anniversary of signing the Abraham Accords. US Department of State, september 15, 2022. URL: <https://www.state.gov/second-anniversary-of-the-signing-of-the-abraham-accords/>